ეკონომიკური უსაფრთხოება

Economic Security

შორენა ცაავა - სოცოალურ მეცნიერებათა დოქტორი
Shorena Tsaava – Doctor of Social Sciences

რეზიუმე: ეკონომიკური უსაფრთხოება ღონისძიებათა სისტემაა, რომელიც უზრუნველყოფს ქვეყნის ეროვნული ეკონომიკური სისტემის დამოუკიდებლობას, თვითმყოფადობას, მის განვითარებას, ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას; სოციალურ-ეკონომიკური საფრთხეების, რისკებისა და გამოწვევების გამოვლენას, იდენტიფიცირებას, შეფასებას და პროგნოზირებას; საქართველოს სახელმწიფო ინტერესებისთვის საფრთხის შემცველი ეკონომიკური და ფინანსური საქმიანობის ნეიტრალიზაციას; სტრატეგიული მნიშვნელობის ეკონომიკური პროექტების უსაფრთხოების ასპექტების შეფასებას და შესაბამისი უსაფრთხოების მექანიზმების შემუშავებას; საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების ეროვნული უსაფრთხოების მიზნებთან და ამოცანებთან თავსებადობის უზრუნველყოფას; სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფას და აშ.

ეკონომიკური უსაფრთხოება ქვეყნის სტაბილური განვითარების აუცილებელი წინაპირობაა. რომლის დროსაც უზრუნველყოფილია ეკონომიკური ზრდა, მწარმოებლურობის მაღალი დონე, ეკონომიკურ მოთხოვნილებათა ეფექტიანი დაკმაყოფილება, სახელმწიფო კონტროლი ეროვნული რესურსების მოძრაობასა და გამოყენებაზე და ქვეყნის ეკონომიკური ინტერესების დაცვა საერთაშორისო დონეზე.

Abstract: Economic security is a system of measures to ensure the independence, identity and development of the country's national economic system, the protection of human rights and freedoms guaranteed by the Constitution of Georgia in the planning and implementation of national security policies; Identification, assessment and prediction of socio-economic threats, risks and challenges; Neutralization of economic and financial activities that threaten the state interests of Georgia; Assess the security aspects of the strategic importance of economic projects and develop appropriate security mechanisms;

Ensuring compliance with the national security objectives and objectives of foreign economic relations; Provision of food security and ect.

Economic security is a necessary precondition for the stable development of the country. Economic growth, high productivity, effective economic satisfaction, state control over the movement and use of national resources and the protection of the economic interests of the country at international level.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური უსაფრთხოება, სახელმწიფო კონტროლი.
Key Words: economic security, national economy, state control.

სოციალურ–ეკონომიკური უსაფრთხოების სფერო მოიცავს: ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას; სოციალურ-ეკონომიკური საფრთხეების, რისკებისა და გამოწვევების გამოვლენას, იდენტიფიცირებას, შეფასებას და პროგნოზირებას; საქართველოს სახელმწიფო ინტერესებისთვის საფრთხის შემცველი ეკონომიკური და ფინანსური საქმიანობის ნეიტრალიზაციას; სტრატეგიული მნიშვნელობის ეკონომიკური პროექტების უსაფრთხოების ასპექტების შეფასებას და შესაბამისი უსაფრთხოების მექანიზმების შემუშავებას; საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების ეროვნული უსაფრთხოების მიზნებთან და ამოცანებთან თავსებადობის უზრუნველყოფას; სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფას და აშ.

ეკონომიკური უსაფრთხოება ქვეყნის სტაბილური განვითარების აუცილებელი წინაპირობაა. რომლის დროსაც უზრუნველყოფილია ეკონომიკური ზრდა, მწარმოებლურობის მაღალი დონე, ეკონომიკურ მოთხოვნილებათა ეფექტიანი დაკმაყოფილება, სახელმწიფო კონტროლი ეროვნული რესურსების მოძრაობასა და გამოყენებაზე და ქვეყნის ეკონომიკური ინტერესების დაცვა საერთაშორისო დონეზე.

ეკონომიკური უსაფრთხოების ობიექტია როგორც მთლიანად ქვეყნის ეკონომიკური სისტემა, ისე მისი შემადგენელი სექტორები და ელემენტები. ეკონომიკა თავის მხრივ არის საზოგადოების ეკონომიკური ბაზისი, საწარმოო ურთიერთობათა ერთობლიობა,

ქვეყნის ან მისი ნაწილის მეურნეობა, წარმოების დარგებისა და სახეობების ჩათვლით. თავისუფალი ეკონომიკა ემყარება შემდეგ პრინციპებს: თავისუფალ მეწარმეობას, წარმოების საშუალებებზე საკუთრების მრავალფეროვნებას, საბაზრო ფასწარმოქმნას, ბაზრის სუბიექტებს შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობებს. ეკონომიკური უსაფრთხოება უზრუნველყოფს თავისუფალი ეკონომიკის განვითარებას, საქართველოში ბიზნესის წარმოება საკმაოდ მარტივი პროცედურაა, ამისთვის საჭიროა რეგისტრაცია საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოში. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს სტატისტიკის მონაცემებით წარმოდგენილია შემდეგი სურათი (იხ. ცხრილი N1, ცხრილი N2).

ბიზნეს სუბიექტები	2010	2017
ინდივიდუალური მეწარმე	34678	24259
სოლიდარული პასუხისმგებლობის საწარმო	17	15
კოოპერატივი	18	251
შეზღუდული პასუხისმგებლობის საწარმო	11213	25445
სააქციო საზოგადოება	27	106
კომანდიტური საზოგადოება	3	1
უცხოური სამეწარმეო იურიდიული პირის ფილიალი	58	152
არასამეწარმეო იურიდიული პირი	989	1552
უცხოური არასამეწარმეო იურიდიული პირის ფილიალი	11	3
საჯარო სამართლის იურიდიული პირი	0	2
მთლიანად	47014	51786

ცხრილი N1

უძრავი ქონების რეგისტრაცია	2010	2017
პირველადი რეგისტრაცია	98215	258433
არაპირველადი რეგისტრაცია	274728	609343
მთლიანად	372943	867776

ცხრილი N2

აღნიშნული ინფორმაცია გვიჩვენებს რომ 2017 წელს 2010 წელთან შედარებით ქონების ბაზარზე ბაზრის სუბექტთა სარეგისტრაციო ტრანზაქციათა რაოდენობა 10 %-ით გაიზარდა, ხოლო, უძრავი ქონების რეგისტრაცია 2017 წელს 2010 წელთან შედარებით გაიზარდა 133 %-ით.

მსოფლიო ბანკის "Doing Business 2019 " რეიტინგში საქართველო მე-6 ადგილზეა, ბიზნესის დაწყება - გაუმჯობესდა 2 პოზიციით და მე-4 ადგილიდან მე-2 ადგილზე გადმოინაცვლა; ქონების რეგისტრაცია - საქართველო მე-4 ადგილზეა; აღსანიშნავია, რომ რეიტინგის მიხედვით 2019 წელსაც საქართველო ევროპის და ცენტრალური აზიის რეგიონში (24 ქვეყანას შორის) კვლავ ლიდერ პოზიციაზე იმყოფება. რეიტინგის მიხედვით, საქართველო ევროპის და ცენტრალური აზიის რეგიონში 10-დან 7 ინდიკატორში ტოპ სამეულში შედის. აქედან, საქართველო პირველ პოზიციაზე იმყოფება ბიზნესის დაწყების, ქონების რეგისტრაციის, გადასახადების გადახდის და კრედიტის მიღების ინდიკატორებში, მე-2 ადგილი უკავია მინორიტარულ ინვესტორთა უფლებების დაცვის და კონტრაქტების აღსრულების ინდიკატორებში (წყარო: www.mof.ge).

ეკონომიკური ფაქტორს წარმოადგენს საქართველოს სასურსათო უსაფრთხოების პოლიტიკა, რომლის ხარისხობრივ ერთ-ერთ ინდიკატორს წარმოადგენს სოფლის მეურნეობის წილი მშპ–ში და მისი დინამიკა; საქართველოს სურსათის ექსპორტის იმპორტთან შესაბამისობის მაჩვენებელი და ა.შ.

ეროვნული ეკონომიკის ერთადერთ მნიშვნელოვან დარგს წარმოადგენს სოფლის მეურნეობა, საქართველო ოდითგანვე იყო აგრარული ქვეყანა, საჭიროა ქვეყნის შიგნით ან/და მის საზღვრებს გარეთ მიგრაციის შეჩერება და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების სტიმულირება, რაც ერთი მხრივ, შეამცირებს ქვეყნის დამოკიდებულებას იმპორტზე, ხოლო მეორე მხრივ, უზრუნველყოფს სოფლის მეურნეობაში დასაქმებულთა კეთილდღეობისა და შემოსავლების ზრდას, ხელს შეუწყობს მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდას და სოციალურ სტაბილურობას. ამისთვის, უნდა განხორციელდეს გარკვეული დამცავი ღონისძიებები ეროვნულ პროდუქციასთან მიმართებაში. შესაძლებელია დაწესდეს საიმპორტო ქვოტები ან მაღალი ტარიფები სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის იმპორტზე.
მნიშვნელოვანი ნაბიჯი, რომელიც მოახდენდა სასოფლო-სამეურნეო წამროების სტიმულირებას, იქნებოდა წარმოებული პროდუქციის დაზღვევა. ნათესები ხშირად ნადგურდება გვალვის, სეტყვის თუ სხვა მიზეზთა გამო. სახელმწიფოს მიერ სადაზღვევო პრემიის გარკვეული ნაწილის დაფინანსების შემთხვევაში წახალისდება და ზარალის შიში აღარ ექნება ფერმერს, ასევე სადაზღვევო კომპანიებიც, ზარალის თავიდან ასაცილებლად, დახმარებას გაუწევენ და უზრუნველყოფენ თანამედროვე ტექნოლოგიებით მომარაგებას. სოფლის მეურნეობის წილი მთლიან შიდა პროდუქტში 2010 წლის მდგომარეობით შეადგენს 8,4 %-ს; ხოლო, 2017 წლის მდგომარეობით 8 %-ს (წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის სტატისტიკური ინფორმაცია, http://www.geostat.ge/).

ფორბს-ბლოგის მონაცემებით სოფლის მეურნეობის დარგში პროდუქციის გამოშვება, უკანასკნელი 8 წლის განმავლობაში, მთლიან შიდა პროდუქტში სეზონურად 7.8%-დან 10.3%-მდე მერყეობს. ასევე, აღსანიშნავია, 2005 წლის მდგომარეობით საქართველოს მთლიან შიდა პროდუქტში სოფლის მეურნეობის წილი წარმოდგენილი იყო 17% -ით.

ეკონომიკურ უსაფრთხოებას დიდწილად განაპირობებს ეკონომიკური დამოუკიდებლობა, შესაბამისად მნიშვნელოვანია

ეროვნულ წარმოება. სწორად უნდა განისაზღვროს ექპორტისა და იმპორტის ოდენობა, სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემებით (http://www.geostat.ge) საქართველოს ექსპორტი (ათასი აშშ დოლარი) უცხო ქვეყნებიდან 2018 წლის მდგომარეობით შეადგენს 3,362,082.3 აშშ დოლარს. საქართველოს იმპორტი (ათასი აშშ დოლარი) უცხო ქვეყნებიდან 2018 წლის მდგომარეობით შეადგენს - 9,122,314.5 აშშ დოლარს. ამ ეტაპზე ძალიან დიდი სხვაობაა საქართველოდან ექსპორტირებულ და ქვეყანაში იმპორტირებულ პროდუქციის ღირებულებებს შორის.

ამასთან, თვით ეკონომიკური უსაფრთხოება წარმოგვიდგება რთული შინაგანი სტრუქტურის სახით, რომლის უმნიშვნელოვანეს ელემენტებს წარმოადგენს: ეკონომიკური დამოუკიდებლობა და მისი ლოგიკური შედეგი - პოლიტიკური დამოუკიდებლობა; ეროვნული ეკონომიკის როგორც ერთიანის, მთლიანის სტაბილურობა და ეფექტიანობა - მისი შედეგით - რეგიონების და სხვა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულების მძლავრი, თანაბარი განვითარება; თვითგანვითარებისა და პროგრესისადმი სწრაფვის უნარი, რაც საბოლოო ჯამში აისახება საზოგადოებრივი წარმოების რაოდენობრივად და ხარისხობრივად მუდმივად ზრდაში.
არსებობს უამრავი ფაქტორი, რამაც შესაძლოა საფრთხე შეუქმნას ქვეყნის ეკონომიკას. ეკონომიკურ უსაფრთხოებას შეიძლება საფრთხე შეუქმნას როგორც გარე, ისე შიდა ფაქტორებმა. შიდა ფაქტორებს შეიძლება მივაკუთვნოთ პოლიტიკური არასტაბილურობა, სუსტი სახელმწიფო მენეჯმენტი, კორუფცია, სტიქიური მოვლენები, კრიმინოგენული მდგომარეობა ქვეყანაში და ა.შ.

პოლიტიკური არასტაბილურობა ყველაზე დიდ საფრთხეს წარმოადგენს ქვეყნისთვის. მთავრობათა ხშირი ცვლა და რევოლუციები არამიმზიდველს ხდის ქვეყანას უცხოელი პარტნიორებისადმი, აფერხებს მის ინტეგრაციას საერთაშორისო სტრუქურებში, ქმნის ბარიერებს ქვეყანაში უცხოური ინვესტიციების შემოდინებისათვის, ვერ ხდება გრძელვადიანი ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის შემუშავება, მუდმივად იცვლება ეკონომიკური პოლიტიკა და მისი ძირითადი პრიორიტეტები და

მიმართულებები, რაც, შესაბამისად, ხელს უშლის ქვეყნის ეკონომიკის წინსვლას.

პოლიტიკური სტაბილურობა ქვეყნის ეკონომიკის მდგრადი განვითარების აუცილებელი, მაგრამ არასაკმარისი პირობაა. სუსტი სახელმწიფო მენეჯმენტის პირობებში შეუძლებელი იქნება წინსვლაზე ფიქრი. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს ეფექტური ეკონომიკური პოლიტიკის შექმნა და განხორციელება. ამისათვის, პირველ რიგში, უნდა განისაზღვროს ეროვნული ეკონომიკის ძირითადი პრიორიტეტები, ეროვნული მეურნეობის ის დარგები, რომელთაც სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვთ ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისთვის.

ეკონომიკური უსაფრთხოება მჭიდროდ არის დაკავშირებული სახელმწიფოს უსაფრთხოების მთლიან სისტემასთან. მისი ცალკე გამოყოფა შეუძლებელია. წარმოუდგენელია, ქვეყნის ძლიერი სამხედრო უსაფრთხოების არსებობა არაეფექტური და სუსტი ეკონომიკის პირობებში და პირიქით. ფუნქციური თვალსაზრისით ეკონომიკური უსაფრთხოება არის სახელმწიფოს ეროვნული ეკონომიკის უნარი უზრუნველყოს საზოგადოებისა და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური და სამხედრო-პოლიტიკური სტაბილურობა, მოსახლეობის ეკონომიკური მდგომარეობის მდგრადობა შიდა და გარე საფრთხეების პირობებში, რესურსების ეფექტური გამოყენება და განაწილება, ასევე სახელმწიფოს ეროვნული პრიორიტეტების დაცვა და რეალიზება. სტრუქტურული თვალსაზრისით, ეკონომიკური უსაფრთხოება არის იმ პირობებისა და ფაქტორების ერთობლიობა, რომლებიც უზრუნველყოფენ ეროვნული ეკონომიკის დამოუკიდებლობას, სტაბილურობას და მუდმივი განახლების უნარს.
ეროვნული ეკონომიკის დამოუკიდებლობა, ჩვენი შეფასებით, გულისხმობს სახელმწიფოს მხრიდან ეროვნული რესურსების მიზნობრივად და ეფექტიანად გამოყენებისადმი კონტროლის მექანიზმების არსებობას, ამ მექანიზმების ქმედითუნარიანობის მუდმივად შენარჩუნებას, საზოგადოებრივი წარმოების, მისი ეფექტიანობისა და ხარისხის ისეთი დონის მიღწევას და შემდგომ განვითარებას, რომელიც უზრუნველყოფს მსოფლიო ბაზრებზე

პროდუქციისა და მომსახურების მაღალ კონკურენტუნარიანობას, საერთაშორისო სამეცნიერო-ტექნიკურ და ეკონომიკურ ურთიერთობებში თანაბართა შორის თანაბარ მონაწილეობას. ეროვნული ეკონომიკის როგორც ერთიანის, მთლიანის სტაბილურობა და ეფექტიანობა გულისხმობს საკუთრების ყველა ფორმის დაცულობას, სამეურნეო საქმიანობისათვის ისეთი პირობებისა და გარანტიების შექმნას, რომელიც უზრუნველყოფს თავისუფალი მეწარმეობის განვითარებას, მეწარმეობრივი უნარის გამოვლენის მოტივაციური ფაქტორების გაძლიერებას, „ეკონომიკური თამაშის“ ცივილური წესების დამკვიდრებას და შემოსავლების სამართლიან განაწილებას, რომელიც გამორიცხავს ეკონომიკის კრიმინალიზაციას, სოციალურ დაძაბულობას და სხვა ნეგატიურ მოვლენებს.
თვითგანვითარებისა და პროგრესისადმი სწრაფვის უნარის შენარჩუნება და მაღალ ხარისხში აყვანა საჭიროებს ინვესტიციურ-ინოვაციური პროცესების განვითარებისათვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნას, საწარმოო აპარატის მუდმივ განახლებას, მოდერნიზაციას, სახალხო მეურნეობაში დასაქმებული ადამიანების პროფესიულ-საგანმანათლებლო და ზოგადკულტურული დონის ამაღლებას, მოსახლეობის ფართო ფენებში ეკონომიკური ცოდნის გავრცელებას („ერის ეკნომიკურ აღზრდას“ - ფ. ლისტი) და სხვა.
ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია ეკონომიკური დემოკრატიის განვითარება.

ძალაუფლების ხალხისადმი კუთვნილება, თავის მხრივ, ნიშნავს იმას, რომ ინდივიდები, სხვა ჩამოთვლილი სუბიექტები თანაბარი და თავისუფალი არიან თავიანთ მოქმედებაში, თვითონ განსაზღვრავენ საზოგადოებრივ მოწყობას, საზოგადოების განვითარების გზებს და საშუალებებს და თვითონვე განკარგავენ მათ ხელთ არსებული რესურსების გამოყენების ბედს.

დემოკრატია გულისხმობს პიროვნების პატივისცემას, ანუ ადამიანის შეხედულებებისა და მიდრეკილების აბსოლუტური სუვერენიტეტის აღიარებას, თავისუფლებას, ყოველმა ადამიანმა განავითაროს

მისთვის დამახასიათებელი თვისებები, მასში არსებული ნიჭი, გონებრივი და ფიზიკური უნარი.

ამრიგად, ჩვენი აზრით, ეკონომიკური დემოკრატია არის ეკონომიკურ საქმიანობაში ჩაბმული სუბიექტების სამეურნეო-ეკონომიკური ცხოვრების და მისი მართვის ორგანიზაციის ხერხებისა და მეთოდების ერთობლიობა, რომელთა მეშვეობითაც შეზღუდული რესურსების პირობებში მიიღწევა პიროვნების, კოლექტივის, მთელი საზოგადოების, სახელმწიფო და სამეურნეო ინსტიტუტების მიერ ეკონომიკური არჩევანის თავისუფლება, თუ ეს არჩევანი არ ეწინააღმდეგება საზოგადოებრივ ინტერესებს და არ ემუქრება ქვეყნის უსაფრთხოებას. ამგვარად, ეროვნული უსაფრთხოების არსი შეიძლება განხილულ იქნას როგორც ეკონომიკისა და ხელისუფლების ძალაუფლების ერთიანი სისტემა, რომლის ფარგლებშიც დაცულია ეროვნული ინტერესები შიდა და გარე საფრთხეების პირობებში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ნატროშვილი გიორგი. ეროვნული უსაფრთხოების მიზნები, ფაქტები და მაჩვენებლები // ახალი აზრი, №8 (14),– დეკემბერი;
2. საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ფინანსურ-ეკონომიკური ფაქტორები და მისი რეგულირების მექანიზმები საბაზრო ურთიერთობის ფორმირების პირობებში (ზაურ თეთრუაშვილი, მაია–თეთრუაშვილი–ქარდავა, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, თბილისი-2006 წელი);
3. საქართველოს კანონი „ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ“ (04/03/2015);
4. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს სტატისტიკური ინფორმაცია (www.napr.gov.ge).
5. საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მსოფლიო ბანკის "Doing Business 2019 " რეიტინგი (2018 წლის 31 ოქტომერი);
6. სოფლის მეურნეობის წილი საქართველოს და მსოფლიო ეკონომიკაში (13 თებერვალი, 2018, ნინო კვინტრაძე, http://forbes.ge/news/